Пише: Драган Крсмановић
понедељак, 09 децембар 2013 12:27

Уметници су одувек имали слободу да у својим делима историју тумаче „флексибилно“. Време и простор су за њих само амбијент у који они смештају људе и догађаје причајући универзалне приче о људима, и то им нико не замера.

Код струке и науке ствари су потпуно другачије. Тражи се поузданост, објективност, чињенице и поуздани извори. Ни њима се то не замера.

Проблем настаје када уметници почну да тврде да су њихова дела истовремено и научна и да су они у свом раду испоштовали не само уметнички порив већ и научну методологију. Господин Радош Бајић је своју серију могао да назове како жели, да у њој прикаже крилате змајеве, мач у камену или људе који олово претварају у злато. Такви филмски садржаји су познати и људи их радо гледају. Али господин Радош Бајић није смео да у најави своје серије, отворено обмањујући грађане Србије, тврди како ће његова серија „дати објективан приказ историје Србије у периоду 1941-1945“.

Пет епизода је било довољно да се донесу први закључци и да неко саопшти да је, као у бајци о царевом новом оделу, цар го и да Бајићева серија није испунила очекивања ни стручне јавности, ни публике из најмање три разлога:

1. У досадашњем току, серија не даје стварну слику догађаја из пролећа 1941. године. Поред низа хронолошких и материјалних нетачности већи проблем од приказаног представља оно што је изостављено. Где су јуначки примери борби на положају код Страцина, подвизи наших авијатичара (укључујући и оне из помињаног 6. ловачког пука), монитор „Драва“, борбе у Ужицу у чијој је одбрани погинуло преко стотину војника и грађана. Уместо тога гледамо воз пун пијаних дезертера, војнике који гађају свраке или се играју змајевима са напуштеним девојчицама. Ако је и за уметничку слободу, мало је превише. И ко је убио преко хиљаду немачких војника у тих дванаест дана? Расуло у

војсци је, у ствари, узело маха 14. априла, а катастрофа је наступила наредног дана када је под утиском почетка преговора о примирју наређено јединицама 1, 2 и 4. армије на северу Босне да обуставе отпор и положе оружје. Ни наговештаја приче о борби Михаиловићевог „Брзог одреда“ са Немцима код Добоја.

Кључ „новог приступа“ у тумачењу историје је у прихватању чињенице да је Југославија наставила да постоји и након априлског слома и примирја, да је пуковник, па генерал Михаиловић легитимни припадник ове војске која је постојала и коју су признале све савезничке земље, као и да је био надлежан да одређује стратегију и тактику отпора, што је и радио. Са друге стране, комунисти су били партијска војска која је окупацију искористила за реализацију револуције и преузимање власти силом. У саопштавању ових истина Бајић има слободу, али она не сме излазити из чињеничних оквира.

2. Серија је по структури и ритму најблаже речено досадна.

Уважавајући да су серије специфичне форме филмске и ТВ продукције у којима је за „сазревање“ ликова потребно више времена и савремени приступ у коме се велике историјске теме уклапају у породичне и приче обичних људи, не можемо да не констатујемо да је тежиште, уместо на историским личностима, на причи о нашим наравима и карактерима која се могла приказати и у некој другој серији не везујући је за ратно доба.

Рат је период пун динамике и обрта и то би се морало осетити у серији. Брзи продори немачких оклопних јединица, местимичан отпор југословенске војске, битке у ваздуху и на земљи, изгинули и рањени, избеглице, неизвесност, драматична политичка ситуација. Ништа се од тога не осећа у серији, све је на таласу представе о „бившој“ Југославији као заосталој земљи у којој се и вест о почетку рата добија лецима из авиона. Краљевина Југославија је била озбиљна држава. Кад отпочне мобилизација, зазвоне црквена звона, жандари се разлете по срезу са позивима, а о радио-апаратима да и не говоримо.

Код господина Бајића једина смрт може наступити од досаде, а то је велики проблем овог серијала.

3. Финансирање, односно једноставно питање колико то кошта и ко то плаћа?

Без објављених цифара тешко је дати тачну процену, али је очито да је за овакву врсту серије превелики. Овде нема масовних сцена какве тема заслужује, нема сцена борбе, тенкова у пламену, полетања авијације. Бајић је прибегао старом трику - покренути дуг пројекат који гарантује вишегодишње финансирање. Пет епизода је обухватило15 дана. Овим ритмом ни три стотине епизода неће бити довољно да опише наше учешће у злосрећном рату.

Господин Радош Бајић је очито загризао залогај који не може да прогута. Од глумца је постао режисер, па сценариста и продуцент. Покушај да постане историчар засада му не иде баш најбоље. Они који финансирају овај пројекат могли би мало боље да процене како се троши њихов новац. Господину Бајићу треба или ускратити право да даље раби овако важну тему или одредити компетентне саветнике из редова историчара који би спречили да се брука у свим сегментима од опреме и наоружања(сабље и немачки шмајсери где им није место), простора (неке ствари баш и нису биле у Барањи) и времена (не само датуми већ и метеоролошки време није било ни приближно онако како је приказано), до догађаја (ко је кога клао) и карактера.

Тема је превише озбиљна да би се упропастила лошом и површном реализацијом, није довољно генерала Михаиловића приказати уљудно, не заклати превише људи у једној епизоди и славити храброст сценаристе и режисера. Србија је сувише дуго чекала на ову тему да би се задовољила са исподпросечним, историјски нетачним и досадним. Србија заслужује боље!

Аутор је члан Српског либералног савета